

Világgazdaságtan

Dokumentumazonosító				
Lecke	Címe	Feldolgozás menete	Feldolgozás	
4. lecke	A WTO	<ol style="list-style-type: none">1) Gondolattérkép2) <u>Olvasó lecke</u>3) Prezentáció mint vázlat4) Gondolattérkép5) További olvasmányok6) Lecke záró feladat megoldása	20 perc	

OLVASÓLECKE

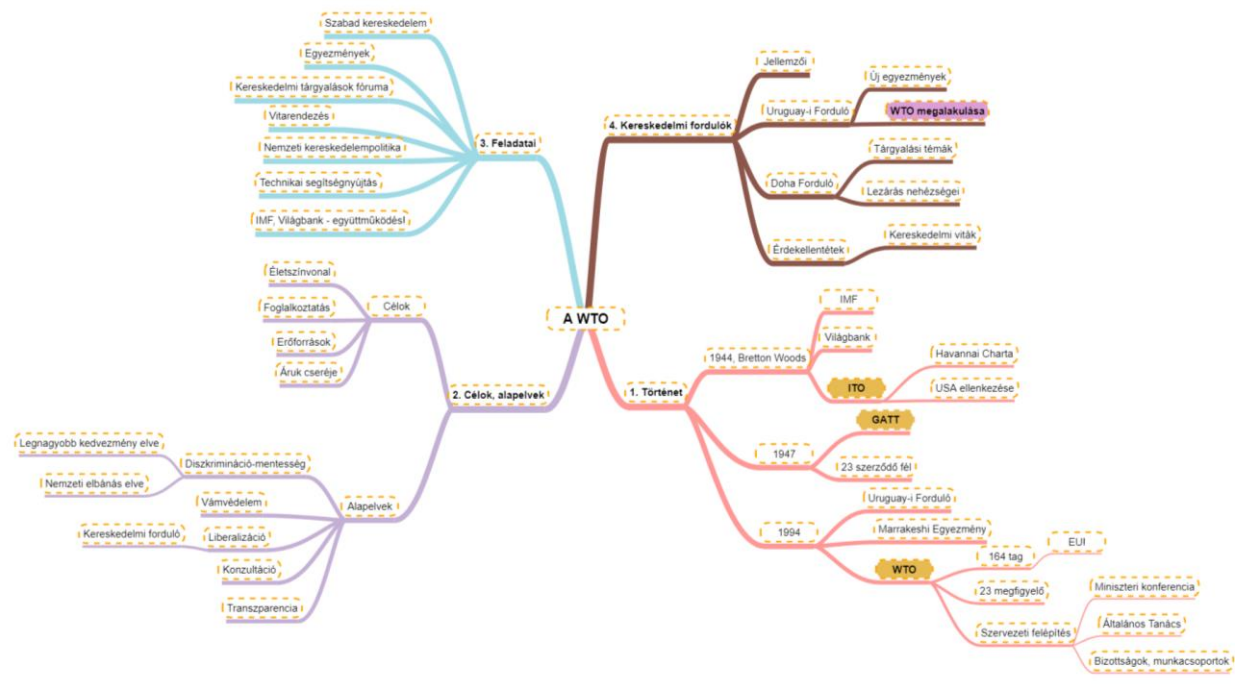
A WTO

Tartalom

A nemzetközi kereskedelem szabályozása történelmi távlatban.....	3
Kereskedelmi fordulók.....	6
A Doha Forduló.....	8
További olvasmányok.....	11

A lecke felépítése (gondolattérkép)

A lecke elsajátításához a Nemzetközi gazdaságtan c. kurzus keretében tanult kereskedelempolitikai eszközök áttekintése elengedhetetlen!

A nemzetközi kereskedelem szabályozása történelmi távlatban

1944-ben, a Bretton Woods-i (USA) konferencián a fejlett országok három nemzetközi intézmény létrehozása mellett döntöttek: a Nemzetközi Valutaalap (IMF) a nemzetközi pénzügyi rendszer felügyeletére, a Világbank a segélyekre, a Nemzetközi Kereskedelmi Szervezet (International Trade Organization – ITO) a nemzetközi kereskedelem szabályozására, valamint az ún. aranydeviza rendszer mint pénzügyi rendszer felállításáról döntöttek. Az ITO kivételével minden intézmény létrejött. Az ITO alapokmánya, a Havannai Charta is megszületett, ugyanakkor az USA végül elállt ettől. Ennek eredményeként a nemzetközi kereskedelem szabályozását célul kitűző intézmény nem jöhetett létre. Annak érdekében, hogy mégis legyen valamilyen keret a nemzetközi kereskedelemnek, és a háború idején kialakult protekcionizmust próbálják feloldani, 23 ország részvételével és aláírásával megalakult az Általános Vámtarifa és Kereskedelmi Egyezmény, a GATT (General Agreement on Tariffs and Trade). A 23 ország közé az USA is értendő! A GATT egy egyezmény, így tagok helyett szerződő felekről beszélünk. Csak ideiglenes egyezmények hozták létre, ennek ellenére, közel fél évszázadon keresztül szabályozta a nemzetközi kereskedelmi folyamatokat. A GATT **céljai**:

- Életszínvonal emelése
- Teljes foglalkoztatottság
- Világ erőforrásainak kihasználása
- Áruk cseréjének bővítése

A nemzetközi kereskedelem szabályozása az alábbi **alapelvek** mentén történt:

1. Diszkriminációmentesség, azaz nem lehet megkülönböztetés. Ennek két része:
 - Legnagyobb kedvezmény elve (most-favoured nations, MFN) kimondja, hogy ha valamilyen kedvezményt megadunk az egyik szerződő félnek, akkor ugyanazt a kedvezményt a többi szerződő félnek is meg kell adni.
 - Nemzeti elbánás elve (national treatment) szerint a hazai és a külföldi értékesítők, termékek között nem lehet különbséget tenni.
2. Vámvédelem elve célja, hogy a nemzetközi kereskedelem előtt álló nem vámjellegű eszközöket folyamatosan vámokká alakítsák át.
3. Liberalizáció elve kimondja, hogy a vámokat folyamatosan csökkenteni kell, ez pedig az ún. kereskedelmi fordulón keresztül érhető el.

4. Konzultáció elve szerint a szerződő feleknek a vitás eseteket tárgyalóasztalnál meg kell beszélniük, és nem rögtön védő- és/vagy büntetővámokat kivetni. Vitarendezési testületet is felállítottak a GATT-on belül.
5. Transzparencia (átláthatóság) elve szerint a nemzeti kereskedelempolitikáknak átláthatónak kell lennie, nem lehet egyik napról a másikra megváltoztatni, és a GATT-szabályoknak meg kell felelniük.

A GATT egészen 1994-ig szabályozta a nemzetközi kereskedelmet, és ekkor már 123 szerződő fele volt. Magyarország 1973-ben lett részese ennek az egyezménynek. Az Uruguay-forduló keretében (ld. következő fejezet) hozták létre a Kereskedelmi Világszervezetet (WTO – World Trade Organization), így maga a szervezet 1995. január 1-jétől él. Székhelye Genfben található, és jelenlegi igazgatója Pascal Lamy, aki korábban még az Európai Bizottság kereskedelemért felelős biztosa volt. A WTO-nak jelenleg 164 tagja van, a GATT szerződő felei mondhatni automatikusan a WTO tagjai lettek. A WTO-tagok között szerepel Kína (2001 óta), valamint Oroszország is (2013 óta), de az Európai Unió mint önálló tag is megjelenik az intézményben. Továbbá 23 megfigyelő országról lehet beszélni. Ezek olyan országok, akik a WTO tagjai szeretnének majd lenni, csak még például nemzetközi szabályozásuk nem felel meg a WTO szabályoknak. A tagok és a megfigyelők láthatók az 1. ábrán.

1. ábra WTO tagok és megfigyelők (2018. augusztus 12-i állapot)

Megjegyzés: a zöld szín jelöli a tagokat, a sárga a megfigyelői státuszban lévőket
Forrás: www.wto.org

A WTO alapelvei és céljai ugyanazok, mint amelyek a GATT esetében megjelentek, viszont ez kiegészült a fenntartható fejlődés elvével is. A GATT pedig nem szűnt meg, nem semmisült meg, hanem GATT 1994 néven a WTO-t létrehozó Marrakeshi Egyezmény része lett, azaz minden olyan egyezmény, amelyet a GATT életében elfogadtak, a WTO jogai közé is bekerült.

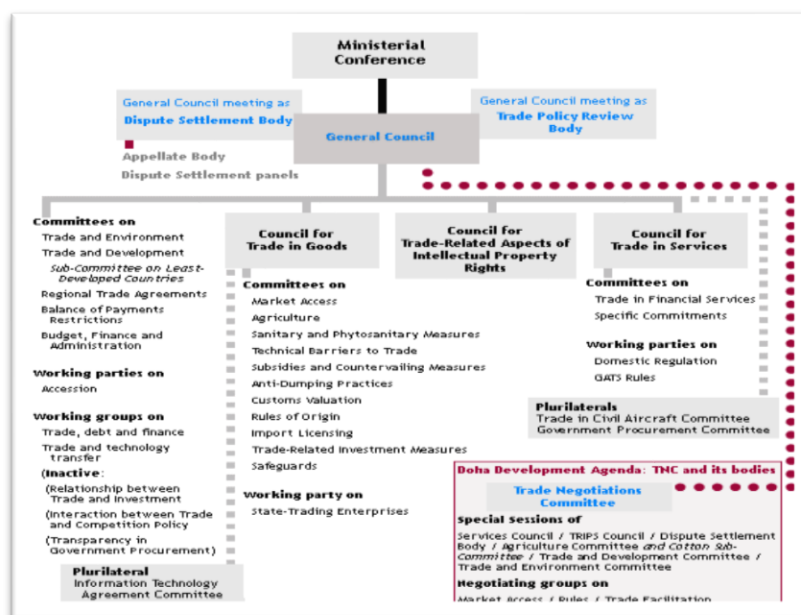

A WTO feladatai az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- Nemzetközi szabad kereskedelem biztosítása, elősegítése.
- A WTO keretein belül elfogadott egyezmények felügyelete.
- Kereskedelmi tárgyalások fóruma, ahol a döntések döntő többségében konszenzussal születnek (de lehetnek kétharmados és háromnegyedes többségi szavazások is).
- Vitarendezés fóruma.
- Nemzeti kereskedelempolitikákat felügyeli, és ha a nemzeti szabályozás nem felel meg a WTO-szabályozásnak, akkor a nemzeti kereskedelempolitikát kell változtatni.
- Technikai segítségnyújtás a fejlődő országoknak, ami elsősorban szakértői támogatást és nem pénzügyi segítséget nyújt.
- A WTO együttműködik más nemzetközi szervezetekkel (mint például az IMF és Világbank), és így a Bretton Woods-ban elhatározott intézményrendszer végül létrejöhetett.

A WTO szervezetét az alábbi organigram mutatja (2. ábra). A szervezet élén a Miniszteri Konferencia áll, amelyet két évente legalább egyszer meg kell szervezni. A Miniszteri Konferencia alatt helyezkedik el az Általános Tanács, amely a WTO működéséért felelős. Az Általános Tanácsnak felelős több altanács – az árukereskedelemért, valamint a szolgáltatás-kereskedelemért felelős tanács, de a TRIPS Egyezménynek is külön tanácsa van. Ezek munkáját különböző bizottságok és munkacsoportok támogatják.

2. ábra A WTO szervezeti felépítése

Forrás: www.wto.org

Mielőtt a kereskedelmi fordulókra térnénk rá, fontos megvizsgálni, hogy a GATT és a WTO miben különbözik, és miben hasonlít egymásra. A GATT csak egy ideiglenes egyezmény volt, míg a WTO már egy nemzetközi szervezet. A GATT esetében sok volt az egyezményen kívüli ország, míg a WTO sokkal globálisabb, hiszen már 160 tagja van. A GATT csak az ipari termékekkel foglalkozott (csak a WTO-t létrehozó Uruguay-fordulón kerültek be új tárgyalási témák). A GATT életében egyes egyezmények nem vonatkoztak minden egyezményre (lásd majd például a Tokió-forduló magatartási kódexeit), ezzel szemben a WTO egyezményei minden tagra nézve kötelezőek, és legfeljebb ún. átmeneti időszakot biztosítanak a fejlődő országok számára az alkalmazkodáshoz. Összességében a WTO sokkal szigorúbb szabályokkal bír, mint a GATT.

Kereskedelmi fordulók

A liberalizáció elve, ahogy fentebb is szerepel, ún. **fordulókon** keresztül valósul meg. A fordulókat körtárgyalásnak is lehet nevezni. Mindig egy nyitó konferenciával kezdődik, amikor a szerződő felek döntenek arról, hogy milyen témákról tárgyalnak, majd a tárgyalások végén egy záró konferencián és záró dokumentumban foglalják össze az elért eredményeket. A GATT életében összesen 8 forduló volt, melyek változó eredménnyel zárultak. Az 1. táblázatban látható a 8 GATT-forduló. Két fontosabb tendenciát kell észrevennünk: az egyik az, hogy a fordulók egyre hosszabbak lettek. Ez köszönhető annak is, hogy a GATT szerződő feleinek száma folyamatosan növekedett, hiszen 1947-ben még csak 23 országról beszélhettünk, viszont az utolsó, Uruguay-fordulón már 123 ország vett részt.

A másik tendencia, hogy egyre több tárgyalási téma lett a fordulókon. A GATT megalakulásakor kizárólag az ipari termékekkel foglalkozott, és elsődleges célja a vámok csökkentése volt. Ez meg is jelent a tárgyalási fordulókon. Ugyanakkor a Kennedy-fordulótól kezdve a vámokon kívül megjelentek a nem-vámjellelű eszközök is. Ezen a fordulón az átlagos vámszínvonal 35%-kal csökkent. A Kennedy-fordulón még kizárólag a dömpingellenes intézkedésekkel foglalkoztak, később viszont már általánosságban az NTB-k is megjelentek. Az 1970-es években a Tokió-forduló a két olajválságnak köszönhetően is lett 6 év hosszúságú. E fordulón a nem vámjellelű eszközökkel kapcsolatban fogadtak el magatartási kódexeit, viszont a magatartási kódexek aláírása nem volt kötelező érvényű, így nagyon sok kivétel volt alóla.

1. táblázat A GATT fordulók

ÉV	FORDULÓ	TÉMAKÖR
1947	Genf	Vámok
1949	Annecey	Vámok
1951	Torquay	Vámok
1956	Genf	Vámok
1960-61	Dillon-forduló	Vámok
1964-67	Kennedy-forduló	Vámok és dömpingellenes eszközök
1973-79	Tokió-forduló	Vámok, nem vámjellegű eszközök
1986-94	Uruguay-forduló	Vámok, nem vámjellegű eszközök, szolgáltatások, szellemi tulajdon, vitarendezés, textil, mezőgazdaság, WTO létrehozása...

Az Uruguay-forduló a legjelentősebb forduló a GATT életében, egyben ez az utolsó GATT-forduló. Az Uruguay-forduló 1986-1994 között zajlott, és 15 tárgyalási témát vontak be, amely számtalan új elemet is tartalmazott, hiszen a korábbi ipari termékeken túl megjelent a tárgyalási témák között a mezőgazdaság, a szolgáltatások, a szellemi tulajdonjog, valamint a beruházások témaköre is, de a vitarendezés menetét is igyekeztek hatékonyabbá tenni. A forduló legfontosabb eredményei, egyezményei:

- Létrehozták a WTO-t, és 1995. január 1-jével megkezdhette működését. (Alapokmány: Marrakeshi Egyezmény)
- A Mezőgazdasági Megállapodás rögzítette a mezőgazdasági támogatások három dobozát. A sárga dobozba kerültek azok a támogatások, amelyeket mindenképpen csökkenteni kell, mert jelentős piactorzító hatásuk van (például ártámogatások, termelési mennyiség támogatása). A zöld doboz a másik véglet, hiszen az ebbe került támogatások továbbra is adhatóak, nincs piactorzító hatásuk (például a termelés és támogatás szétválasztását célzó támogatások, a környezetre és a vidékfejlesztésre jutó támogatások). E kettő között helyezkedik el a kék doboz, amelyek szabályozásával egyelőre nem foglalkoztak (például olyan támogatások, amelyek célja a termelés korlátozása).
- Textil- és Ruházati Megállapodást elfogadták.
- GATS, a szolgáltatások kereskedelmével foglalkozó egyezmény. Lásd a 4.5. fejezetet.
- TRIPS Egyezmény, a szellemi tulajdonjogokkal kapcsolatos egyezmény.
- TRIMS, a beruházások kereskedelmi vonatkozásával foglalkozó egyezmény.

A Doha Forduló

A Doha forduló az első jelentősebb WTO-forduló, ami 2001-ben indult el. Előzménye több miniszteri konferencia, 1996-ban Szingapúrban, majd Genf-ben. Az első cél az volt, hogy az 1999-es Seattle-i miniszteri konferencián indítják útjára az újabb tárgyalási fordulót, azonban ez globalizációellenes tüntetésekbe és totális kudarcba fulladt. Végül 2001. novemberben, Dohában (Katar fővárosa) indult útjának. Egyes rossz nyelvek szerint azért itt tartották a miniszteri konferenciát, mert ide nehéz globalizációellenes tüntetéseket szervezni. Az elsődleges cél az volt, hogy 2005 végéig befejezik a tárgyalásokat, azonban ezt a mai napig nem sikerült lezárni.

A főbb tárgyalási témák:

- Mezőgazdaság, szolgáltatások, szellemi termékek és a közegészségügy; kereskedelem és környezet
- Vitarendezés
- Elektronikus kereskedelem
- Legkevésbé fejlett országok
- Azonban kimaradtak olyan jelentős kérdések, mint a textil és ruházati termékek, egészségügyi intézkedések, a genetikailag módosított termékek, valamint a foglalkoztatási szabályok (például gyermekmunka).

A lezárást nehezíti az, hogy számtalan érdekcsoport található a WTO-ban. Az olyan nagyhatalmak, mint az EU és az USA sincsenek egy oldalon, de külön érdekcsoportokat alkotnak a különböző regionális integrációk is (pl. ASEAN, MERCOSUR, NAFTA), vagy az EU-val speciális kapcsolatban lévő afrikai, karibi és csendes-óceáni országok (ACP-csoport), de a legnagyobb mezőgazdasági exportőröket tömörítő Cairns-csoport is saját érdekekkel jelenik meg. A fejlődő országok is kezdenek rájönni, hogy az együttműködés erősebbé teheti őket, és a G21+, vagy G77 csoportok keretein belül próbálják az érdekeiket képviselni. Az alábbi 7. ábra mutatja, hogy az egyes mezőgazdasági támogatásoknál és vámoknál a főbb érdekcsoportok milyen magatartást tanúsítanak, és hasonlóképpen látható ez az ipari termékek és szolgáltatások vonatkozásában is. Kitűnik egyrészt az, hogy az EU és az USA sincs egy állásponton, valamint itt is látszódik az, amire az előző fejezetekben már utaltunk: nincs egyértelműen protekcionista vagy liberális hozzáállás, hiszen e két nagyhatalomnál is gyakran látunk vegyes pozíciót. Összességében e különböző érdekek a különböző nagyhatalmak esetében azok, amelyek jelentős mértékben akadályozzák a Doha forduló lezárását. Az utóbbi

években már olyan vélemények is elhangzottak, hogy a Doha fordulót le kellene zárni, függetlenül attól, hogy sikerül-e valamilyen eredményt elérni, és tiszta lappal új fordulót kellene kezdeményezni.

3. ábra A különböző érdekek a Doha forduló tárgyalásai során

Ugyanakkor számtalan érv szól amellett, hogy a Doha fordulót le kellene zárni, és ennek számtalan pozitív hatása lenne. Egyrészt az exportbevételek esetén 500 milliárd dollárnyi növekedés várható (összehasonlításképpen: Magyarország GDP-je: 196 milliárd USD). Az EU-ban a bérnövekedés 0,3% lesz, és összességében 300 milliárd dollár profitot tudna elérni a liberalizációból. A liberalizáció az EU-s GDP növekedéshez 0,2%-kal járulna hozzá. Azt is kiemelik, hogy nem csak a fejlettek, de a fejlődőek is nyerhetnek, hiszen esetükben az exportbevételek növekedése 360 milliárd USD-ra tehető, és a kisebb fejlődő országok gazdái több bevételhez juthatnának.

Ha ennyi jó hatása lehet, akkor miért akadozik a tárgyalás? Ennek több oka lehet. Egyrészt erősek a lobbierdekek, különösen a mezőgazdaság területén (például: USA cukor és gyapottermelői, vagy Japán rizstermelők, halászok). Továbbá a tárgyalások lezárását akadályozza az országok számából fakadó strukturális probléma, valamint az, hogy széles spektrumot fedett le az agenda. Olyan kijelentések is elhangzottak, hogy addig nem zárják le, amíg mindenben nem sikerül megegyezni („Nothing is agreed until everything is agreed”). A lezárást nehezíti az, hogy a protekciónizmus erősödik, ez különösen a 2007/8-as válság idején és azt követően volt kifejezetten erős.

Az ellentétes érdekek azonban nem kizárólag a Doha forduló lezárását akadályozzák, hanem számos **kereskedelmi vita/háború** kialakulásához is vezetnek. Az EU és az USA a legnagyobb

vitapartnerek között találhatóak, mindkettejüknek 300 fölötti a vitás eseteinek száma (és elég gyakran egymással állnak szemben). Már a GATT-időszakban is számtalan vitájuk volt, ez pedig nem változott a WTO-időszakban sem. Nemrégiben zárult le például a banánvita, ami már az 1990-es évek eleje óta tartott, de újabban ismét terítékre került a Boeing és Airbus esete, ahol mindkét fél a másik állami támogatását kritizálja.

További olvasmányok

A WTO hivatalos honlapja: www.wto.org

EU-USA kereskedelmi vita:

- WTO – veszélyes importvámok (2018):
<https://www.youtube.com/watch?v=k9ZvgSNwTJU>
- USA vámkivetése (2018): <https://www.youtube.com/watch?v=7aB9qUIV3Uc>

Elekes Andrea – Halmai Péter (2008): A WTO Doha-fordulója - (Rész)eredmények, tapasztalatok, kilátások, *Külgazdaság*, 9-10, 34-77. o.

Kacsirek László (2010): Az EU-USA-banánvita és ami mögötte van. *Fordulat*, 8, 106-136. o.

Kiss Judit (2002): Az Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok kereskedelmi vitái. *Külgazdaság*, 2, 47-68. o.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELEN TANANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

